

**КОЛИ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕГОЇЗМ СТАЄ ЗАГРОЗОЮ ЄВРОПІ:
БЛОКУВАННЯ УКРАЇНИ ТА КРИЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЛІДАРНОСТІ В
ПОЛІТИЦІ УГОРЩИНИ І ПОЛЬЩІ**

Віктор БЕДЬ

**Науково-дослідний інститут стратегічних та політико-правових досліджень
Карпатська університету імені Августина Волошина**

м. Ужгород

20 червня 2026 р.

Російсько-українська війна (2014 – 2026) стала випробуванням не лише для України. Вона стала одним із найсерйозніших тестів для всієї системи європейської безпеки, демократії, солідарності та здатності Європейського Союзу діяти як єдиний політичний організм.

За роки війни Україна довела свою відданість європейським цінностям не деклараціями, а ціною величезних людських жертв, мільйонів вимушених переселенців і біженців, руйнування міст і сіл та щоденною боротьбою за власну свободу і незалежність. Водночас дедалі очевиднішою стає інша проблема — криза політичної волі всередині самого Європейського Союзу.

Сьогодні Україна стикається не лише з російською агресією. Вона дедалі частіше стикається і з політичними перешкодами з боку окремих держав-членів

Європейського Союзу, які використовують механізми Союзу для реалізації власних вузькополітичних, економічних чи внутрішньодержавних інтересів.

Особливо помітними такі тенденції стали в політиці Угорщини та окремих політичних середовищ Польщі.

УГОРЩИНА: ВІД ПОЛІТИКИ БЛОКУВАННЯ ДО ПОЛІТИКИ УМОВНОЇ ПІДТРИМКИ

Політика уряду Віктора Орбана протягом багатьох років залишалася одним із найбільш суперечливих факторів у діяльності Європейського Союзу. Під гаслами захисту національних інтересів Будапешт дедалі частіше використовував механізми Європейського Союзу не для вироблення спільної політики, а для блокування або затягування рішень, які підтримувала переважна більшість держав-членів Союзу.

Мова йшла про фінансову допомогу Україні, санкційну політику щодо країни-агресора Російської Федерації, переговорний процес щодо вступу України до Європейського Союзу та інші стратегічні питання. Фактично право вето нерідко використовувалося не стільки як інструмент захисту життєво важливих національних інтересів Угорщини, скільки як важіль політичного тиску на Брюссель та інструмент торгу з європейськими інституціями.

Особливе занепокоєння викликало те, що така політика здійснювалася в умовах найбільшої війни в Європі після завершення Другої світової війни — російсько-української війни 2014–2026 років. Парадокс ситуації полягав у тому, що Україна, яка не є членом Європейського Союзу, фактично захищала і захищає надалі його східний кордон від російської агресії, тоді як окрема держава-член Союзу систематично створювала додаткові політичні перешкоди на шляху її інтеграції.

Однак парламентські вибори 12 квітня 2026 року стали переломним моментом для Угорщини. Перемогу здобула партія «TISZA» на чолі з Петером Мадяром, яка отримала конституційну більшість і завершила шістнадцятирічний період домінування Віктора Орбана в угорській політиці. Новий уряд задекларував повернення до більш конструктивної співпраці з Європейським Союзом, відновлення принципів верховенства права та перегляд зовнішньополітичних підходів попередньої влади. Одним із перших практичних наслідків цих змін стало зняття Угорщиною вето на початок переговорних процедур щодо членства України в Європейському Союзі.

Водночас було б помилкою вважати, що прихід до влади Петера Мадяра автоматично усунув усі суперечності в українсько-угорських відносинах. Попри проєвропейську орієнтацію нового уряду, від його представників продовжують лунати заяви про необхідність захисту угорських національних інтересів у процесі майбутнього розширення Європейського Союзу. Зокрема, звертають на себе увагу застереження щодо конкурентоспроможності українського аграрного сектору, вимоги щодо додаткових гарантій прав угорської меншини в Україні та наголоси на тому, що вступ України має відбуватися виключно на загальних для всіх кандидатів умовах.

Таким чином, зміна влади в Будапешті не ліквідувала проблему повністю, але суттєво змінила її характер. Якщо за уряду Віктора Орбана йшлося переважно про політику блокування, то за уряду Петера Мадяра формується політика умовної підтримки, за якої підтримка європейської інтеграції України поєднується з прагненням отримати для Угорщини додаткові політичні, економічні та гуманітарні вигоди і гарантії.

Саме тому головний виклик українсько-угорських відносин на найближчі роки полягає вже не в подоланні відвертого політичного вето, а у пошуку збалансованого компромісу між законними національними інтересами обох держав та стратегічними інтересами об'єднаної Європи.

ПОЛЬЩА: МІЖ СТРАТЕГІЧНИМ СОЮЗНИЦТВОМ ТА ІСТОРИЧНИМ ТИСКОМ І ПОЛІТИЧНИМ ПОПУЛІЗМОМ

На відміну від Угорщини, Польща після початку російсько-української війни, а особливо після початку широкомасштабної російської агресії 24 лютого 2022 року, стала одним із найважливіших союзників України. Мільйони українських громадян знайшли притулок саме в Польщі. Польське суспільство продемонструвало високий рівень людської солідарності, підтримки та співчуття до українського народу, який став жертвою російської агресії.

Саме тому особливе занепокоєння викликають тенденції, які останнім часом дедалі помітніше проявляються в окремих політичних колах Польщі. Йдеться насамперед про спроби використовувати історичні суперечності як інструмент сучасної політики в українсько-польських відносинах.

Питання подій на Волині та в Галичині 1943–1944 років, діяльності Української Повстанської Армії та українського національно-визвольного руху XX століття дедалі частіше перетворюються на інструмент політичного впливу на

Україну, засіб політичного тиску та елемент внутрішньополітичної боротьби в самій Польщі.

Особливу тривогу викликає те, що окремі польські політики намагаються пов'язувати сучасне стратегічне партнерство між Україною та Польщею, а подекуди й перспективи європейської інтеграції України, з вимогами щодо перегляду Україною власної історичної пам'яті, оцінок національно-визвольної боротьби українського народу та ставлення до історичних постатей українського визвольного руху XX століття. Подібний підхід фактично означає спробу перенесення сучасних політичних суперечностей у площину історичної пам'яті та створює небезпечний прецедент, коли питання суверенного права української нації на власне бачення своєї історії стає предметом зовнішнього політичного впливу та тиску.

Окремі заяви Президента Польщі Кароля Навроцького та представників польського політичного середовища засвідчують наявність саме такої тенденції. Подібний підхід викликає серйозні запитання з точки зору принципів рівноправного партнерства між суверенними державами.

Кожна нація має невід'ємне право на власну історичну пам'ять, наукову дискусію та формування власного національного пантеону без зовнішнього політичного диктату. Жодна демократична держава не може погодитися з тим, щоб інша держава визначала її національних героїв, оцінювала її визвольну боротьбу або диктувала офіційну історичну політику.

Історичний діалог між Україною та Польщею є необхідним. Проте він має базуватися на взаємній повазі, науковій доброчесності та рівноправності сторін, а не на політичному тиску, історичних ультиматумах чи передвиборчому популізмі.

Водночас було б несправедливо ототожнювати позицію окремих польських політиків із настроями всього польського суспільства. Показовою стала гостра реакція багатьох польських громадських діячів, журналістів та пересічних громадян на рішення Президента Польщі Кароля Навроцького щодо позбавлення Президента України Володимира Зеленського ордена Білого Орла. У польському інформаційному просторі пролунали численні застереження про те, що подібні кроки можуть завдати шкоди стратегічному партнерству між Польщею та Україною, послабити позиції обох держав та створити додаткові можливості для російської підривної пропаганди. Сам факт такої суспільної дискусії свідчить про наявність у польському суспільстві глибокого

усвідомлення важливості українсько-польського союзу в умовах російської агресії.

Фактично ця реакція стала ще одним підтвердженням того, що нинішні проблеми у відносинах між Україною та Польщею породжуються не народами двох держав, а окремими політичними силами та політиками, які дедалі частіше використовують історичні питання для досягнення поточних політичних, електоральних або популістичних цілей.

Історія не повинна ставати інструментом політичного шантажу. Вона має залишатися предметом наукового дослідження, суспільного діалогу та взаємного пошуку історичної правди.

АГРАРНИЙ ПРОТЕКЦІОНІЗМ ЯК ВИПРОБУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЄДНОСТІ

Окремою гострою проблемою останніх років стали суперечки навколо української аграрної продукції. Після початку широкомасштабної російської агресії українські аграрії опинилися в надзвичайно складних умовах. Частина традиційних ринків була втрачена або суттєво обмежена, морська логістика тривалий час перебувала під постійною загрозою, а аграрний сектор став одним із ключових джерел підтримки української економіки та валютних надходжень держави в умовах війни.

Європейський Союз спочатку відкрив для України додаткові торговельні можливості, тимчасово скасувавши мита та квоти на український експорт. Це було необхідним кроком солідарності з державою, яка стала жертвою російської агресії. Однак уже невдовзі аграрне питання стало предметом гострих політичних суперечностей насамперед у Польщі та Угорщині, а також у низці інших держав Центральної Європи.

У Польщі відбувалися масштабні акції протесту фермерів, блокування українсько-польського кордону та висувалися вимоги щодо обмеження імпорту української аграрної продукції. Частина польських політиків активно підтримувала такі вимоги, перетворюючи аграрне питання на елемент внутрішньої політичної боротьби та передвиборчої риторики.

Не менш показовою є і сучасна позиція нового угорського уряду на чолі з Петером Мадяром. Після перемоги на парламентських виборах 2026 року нова влада відмовилася від політики системного блокування рішень щодо України, яка була характерною для попереднього уряду Віктора Орбана. Було знято угорське вето на початок переговорних процедур щодо членства України в Європейському Союзі, що стало важливим позитивним сигналом для Києва та

Брюсселя. Однак подальші заяви представників нового угорського керівництва засвідчили, що підтримка України має для Будапешта чітко окреслені межі.

Петер Мадяр та представники його політичної сили неодноразово наголошували на необхідності захисту угорського сільського господарства, угорського ринку праці та економічних інтересів Угорщини в контексті майбутнього вступу України до Європейського Союзу. Особливу увагу привертають заяви про те, що український аграрний сектор може створити серйозну конкуренцію виробникам країн Центральної Європи, а також позиція щодо недопустимості будь-яких виняткових чи прискорених процедур вступу України до Європейського Союзу.

З одного боку, такі побоювання частково зрозумілі. Україна справді є однією з найбільших аграрних держав Європи та світу. Її земельний, виробничий та експортний потенціал є надзвичайно потужним. Проте виникає закономірне питання: якщо Україна офіційно розглядається як майбутній член Європейського Союзу, то чи відповідає принципам європейської солідарності одночасне декларування підтримки України та створення політичних, економічних або адміністративних бар'єрів для її виробників?

У результаті виникла парадоксальна ситуація. Україну офіційно запрошують до європейської сім'ї народів, але водночас частина політичних еліт Польщі та Угорщини демонструє небажання бачити українську економіку повноцінним учасником єдиного європейського ринку. Саме аграрне питання стало одним із найяскравіших прикладів суперечності між офіційними деклараціями про підтримку України та практичною політикою окремих політичних сил Польщі та Угорщини.

Фактично під гаслами захисту національних виробників дедалі частіше проявляються ознаки економічного протекціонізму, який нерідко використовується як інструмент політичного тиску на Україну та стримування окремих напрямів її європейської інтеграції.

Українське сільське господарство не є загрозою для Європи. Навпаки, у перспективі воно може стати одним із найважливіших чинників продовольчої безпеки, економічної конкурентоспроможності та стратегічної стійкості самого Європейського Союзу.

Тому справжнім викликом є не українська аграрна продукція, а небажання частини політичних еліт Польщі, Угорщини та окремих інших держав-членів Європейського Союзу мислити категоріями довгострокових стратегічних

інтересів усієї Європи, а не виключно короткострокової внутрішньополітичної або електоральної вигоди.

ПРОБЛЕМА НЕ В УКРАЇНІ, А ВСЕРЕДИНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА У ФУНКЦІОНУВАННІ ЙОГО ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ

Головна проблема полягає не в Україні. Україна сьогодні не є викликом для Європейського Союзу. Навпаки. Україна стала одним із ключових чинників зміцнення майбутньої Європи.

Україна володіє потужним аграрним потенціалом, значними людськими ресурсами, одним із найбільших військових досвідів сучасного світу, розвиненим ІТ-сектором, вагомими природними ресурсами та унікальним практичним досвідом захисту демократії в умовах повномасштабної війни. Саме тому питання вступу України до Європейського Союзу слід розглядати не як допомогу Україні, а як інвестицію в безпеку, економічну стійкість, геополітичну вагу та стратегічне майбутнє самої Європи.

Справжня проблема сучасного Європейського Союзу полягає в іншому. Вона дедалі більше проявляється у кризі окремих політико-правових механізмів Союзу, які створювалися для забезпечення балансу між національними інтересами держав-членів, але в сучасних умовах дедалі частіше використовуються для блокування спільних стратегічних рішень.

Дедалі частіше окремі держави використовують механізми Європейського Союзу не для досягнення спільного блага, а для реалізації вузьких політичних, економічних, електоральних інтересів або проявів національного егоїзму. Саме це породжує кризу довіри до європейських інституцій та ставить під сумнів ефективність існуючої системи ухвалення стратегічних рішень. Особливо гостро це проявляється у питаннях зовнішньої політики, санкційної політики, безпеки, розширення Європейського Союзу та підтримки держав-кандидатів.

Право вето свого часу створювалося як механізм захисту національних інтересів держав-членів. Однак у сучасних умовах воно дедалі частіше перетворюється на інструмент політичного блокування, шантажу та фактичного паралічу окремих напрямів спільної європейської політики. Постає закономірне питання: чи може Європейський Союз ефективно реагувати на глобальні виклики XXI століття, якщо одна або кілька держав здатні тривалий час блокувати рішення, які підтримує переважна більшість членів Союзу?

Особливий парадокс сучасної ситуації полягає в тому, що Україна сьогодні фактично виконує функцію форпосту європейської безпеки, стримуючи

російський неоімперіалізм ціною життя своїх громадян. Проте саме в цей час окремі політичні сили в деяких державах-членах Європейського Союзу намагаються використовувати війну, історичні суперечності, економічні труднощі або процедурні механізми самого Європейського Союзу як інструмент політичного тиску на Україну.

Така політика не зміцнює Європу. Вона послаблює її. Вона створює додаткові лінії розколу саме там, де необхідна максимальна єдність, солідарність та стратегічне бачення спільного майбутнього.

Україна не просить привілеїв. Україна не просить винятків. Україна вимагає лише рівного та справедливого ставлення, заснованого на принципах, які сам Європейський Союз проголосив фундаментом свого існування: демократії, верховенства права, поваги до людської гідності, національної самобутності, справедливості та солідарності між народами.

Саме тому питання членства України в Європейському Союзі сьогодні є не лише питанням майбутнього України. Це питання майбутнього самого Європейського Союзу, його здатності залишатися політичним союзом цінностей, а не лише об'єднанням національних інтересів окремих держав.

ВИСНОВОК

Питання членства України в Європейському Союзі давно перестало бути лише питанням підтримки України. Сьогодні це питання майбутнього самої Європи.

Україна вже довела, що здатна бути не лише об'єктом європейської політики, а її активним учасником, захисником та майбутнім співтворцем євроінтеграційних процесів на Європейському континенті. Саме тому будь-які спроби блокування української євроінтеграції з боку окремих політичних сил в Угорщині чи Польщі слід розглядати не лише як проблему українсько-угорських або українсько-польських відносин.

Блокування української євроінтеграції є проявом значно глибшої проблеми — кризи європейської солідарності, політичного егоїзму, історичного ревізіонізму, економічного протекціонізму та короткозорого популізму, які дедалі частіше вступають у суперечність із базовими європейськими цінностями, принципами демократії, верховенства права та рівноправного партнерства народів Європи.

Якщо Європейський Союз не знайде відповіді на ці виклики та не зможе забезпечити належний баланс між національними інтересами окремих держав і спільним європейським благом, то найбільшою загрозою для його майбутнього можуть стати не зовнішні противники, а внутрішні суперечності, політична короткозорість та небажання частини національних політичних еліт мислити категоріями спільного європейського майбутнього.

Україна сьогодні є не проблемою Європи. Україна є частиною відповіді на ті виклики, перед якими стоїть сучасний Європейський Союз.

Саме тому успішна інтеграція України до Європейського Союзу має стати не жестом доброї волі, а усвідомленим стратегічним вибором на користь сильної, безпечної, конкурентоспроможної та геополітично впливової Європи майбутнього.

Без сильної, незалежної та демократичної України, без її повноправного членства в Європейському Союзі, Європа навряд чи зможе повною мірою забезпечити власну безпеку, продовольчу стійкість, стратегічну автономність та належне місце серед світових центрів сили XXI століття.

Саме тому українська євроінтеграція є не лише українським національним інтересом. Вона дедалі більше стає стратегічним інтересом самого Європейського Союзу.